

Preizkušnja evropske zrelosti

V kratkem se bo v Ženevi spet sestala mešana avstrijsko-italijanska komisija strokovnjakov, da bo razpravljala o rešitvi južnotirolskega vprašanja; zaradi dela te komisije, ki bo baje trajalo precej časa, — kot poročajo — bo moral biti odložen novi sestanek med zunanjima ministroma Saragatom in Kreiskym na konec oktobra. Medtem potrjujejo vesti, da je Amplatza ubil eden izmed bratov Kerblerjev (ki sta doma iz severnega Tirola) in eden od njiju, Franz, ki se je sam javil avstrijski policiji, je zaprt, drugega pa še iščejo. Tako bo verjetno kmalu prišla na dan resnica o tistem, kaj se je zgodilo v usodnem seniku na La Clavi.

Tudi na Južnem Tirolskem se je zadnji teden razburjenje na obeh straneh malo poleglo, ker ni prišlo več do kakšnih posebno dramatičnih dogodkov.

Vse to vzbuja upanje, da je najhujše obdobje v tem ponovno vzplamtelem sporu premagano in da bodo spet prišli do besede politiki in strokovnjaki za politično-manjšinske in mednarodne zadeve. Vendar pa si ni treba delati v tem pogledu iluzij, ker je izkušnja pokazala, da zadostuje nekaj vročih glav in nepremišljenih dejanj, pa stopi zadeva spet v akutni stadij in se oddalji od pametne rešitve.

Potrebna pa je pametna, to je evropska rešitev. Tako Avstrija kot Italija bi se morali zavedati, da ta spor ne zadeva samo njiju in da pri njem ne gre samo za pravice južnotirolske manjšine, ampak da gre za vse več. Ta spor predstavlja prvo resnično priložnost, da dve zahodni državi, ki se obe deklarirata ob vsaki priložnosti kot pobudnici ideje za Združeno Evropo in od katerih je ena že članica Evropske gospodarske skupnosti in Skupnega trga, druga pa je pravkar vložila prošnjo, da bi se mu lahko pridružila kot asociirana država, dokažeta, da sta dozoreli za pravo evropsko reševanje manjšinskih sporov. Dokazati bi morali, da sta preboleli preteklost, ko je obojevala državo in videla v njej višjo vrednoto kot narod in človeštvo.

Zavedati pa bi se tudi morali, da s svojo trdovratnostjo — in to velja zlasti za Italijo, od katere je predvsem odvisna pametna rešitev — kličeta iz preteklosti strahove bolestnega nacionalizma in totalitarizma. Za zdaj je ta spor še lokaliziran na spor med dvema državama, toda nevarnost je, da se ga polastita nacionalizma v Italiji in Nemčiji, ki nista mrtva in za katera je potreben le kak strasten argument, da s svojo nacionalistično retoriko spet potegneta javnost teh dveh držav za seboj. Dejstvo je, da so se nemški nacisti že zainteresirali v ta spor. Na dlani je, da ga bodo skušali razpihniti in prikazovati nemški javnosti kot zatiranje nemške etnične skupine. Nemci pa so v

KAJ JE V JUŽNEM VIETNAMU NAROBE?

Komaj teden dni po poskusu državnega udara v Južnem Vietnamu in po zmedi, ki jo je to povzročilo v vodstvu države, prihajajo od tam spet poročila, ki dajejo sklepati, da vlada v deželi kaotično politično stanje in da je država pravzaprav v razkroju. Zdi se, kakor da so se Vietnamci zaobljubili, da bodo sami sebe pogubili. Dozvedno nihče več ne misli na komunistično nevarnost, pri tem pa se pojavljajo komunistični gverilci že v predmestjih Saigon. Evropskemu človeku je težko razumeti, kaj je vzrok taki politični zaslepljenosti — ali zgolj zaostalost in pomanjkanje politične in demokratične vzgoje, ali pa so tu še kaki drugi, globlji vzroki? O gospodarskih vzrokih je težko govoriti, ker vtaknejo Američani v raznih oblikah kaka dva milijona dolarjev na dan v Južni Vietnam, pri čemer niso vštetih njihovi lastni vojaški izdatki. Taka vsota dolarjev bi pošteno zalegla v vsaki drugi državi, v Južnem Vietnamu pa, kot kaže, ne rodi nobenega sadu. Kaj je temu krivo?

KOMPLEKSI AMERICANOV

Na to lahko odgovori samo tisti, ki pozna tamkajšnje razmere iz lastnih izkušenj. Eden izmed teh, neki Nemeč, ki dobro pozna Vietnam, ker je dolgo živel tam, je objavil te dni v nekem južnonemškem dnevniku dopis, v katerem je odgovoril na zgornje vprašanje. V dopisu piše:

Kot mlada, vitalna svetovna sila imajo Združene države močno vero v svoje poslanstvo. Želijo si pa tudi naklonjenost držav in narodov, katerim prinašajo dosežke svoje demokracije. Da pa ti pogosto ne znajo nič početi z oblikami ameriške demokracije, ker jim manjkajo demokratična izročila, spravlja povprečnega Američana v zmedenost. Američan se stalno boji, da ga ne bi imeli za kolonialista, poleg tega pa se skriva v podzavesti tistih Američanov, ki delujejo v Aziji, tudi občutek, da imajo opraviti z narodi starejše kulture. To jih napravlja negotove, kar tenkočutno reagirajoči Azijat čuti.

Moderni, izobraženi Vietnamec ima motnje v svoji zavesti. Vietnam je doživljal doslej le kratka obdobja državne neodvisnosti pod krepko osrednjo vlado. Vendar se je znal vietnamski narod zaradi svoje vzgledne svobodoljubnosti vedno spet osvoboditi tuje nadoblasti in pokroviteljstva. Toda do prihoda Francozov je vendarle

tem pogledu še vedno občutljivi. Letošnji padec števila nemških in avstrijskih turistov v Italiji pomeni zgovoren opomin.

Želeti je, da bi ga italijanska demokracija razumela. Kajti vzbuh novega nemškega nacionalizma bi pomenil za vso Evropo in s tem tudi za Italijo novo katastrofo — in morda dokončno.

odločujoče prevladoval kitajski vpliv. Francoska civilizacija je potem v 19. stoletju izoblikovala individualizem dobrostoječih plasti. Narod, ki se je šele leta 1954 znebil francoske kolonialne oblasti in ga vedno spet pretresajo notranji nemiri, pa se doslej še ni zavedel samega sebe. Dočim so komunisti polni bojevite vere v svoje poslanstvo, je razklan Južni Vietnam v skupine, ki se prepirajo med seboj, pri čemer pa skoraj vsem manjka sposobnost, da bi ustvarile privlačen ideal v boju proti komunistični ideologiji. Umorjeni predsednik Diem je vedel, da je tak ideal potreben, vendar je bil njegov samo na razumu zgrajeni personalizem presuhoparen, da ne rečemo predolgočasen za množice.

Komunistična propaganda pa zna spretno izkoriščati željo Vietnamcev, da bi se rešili vsega tujega in se končno znebili vsakega tujega varuštva in pokroviteljstva.

SPRETNA KOMUNISTIČNA PROPAGANDA

Zato se drže Kitajci, kot znano v Severnem Vietnamu zelo nazaj in jih je komaj videti. Ni pretežko dopovedati preprostemu ljudstvu, da se mora potem, ko se je rešilo francoskega gospodstva, zdaj otresti še gospodstva Američanov in njihovih »lakajev«. Akcije in reakcije budizma, ki se zdaj nedvomno nahaja v neke vrste renesansi, so pri tem nekaj barometer za obseg sovražnosti proti vsemu tujemu. Smisel za narodno skupnost še ni dovolj močan, medtem ko je skupnost na regionalni osnovi dobro razvita. Mnogovrstnost različnih interesov bi komunistični režim razbil z železno pestjo.

Kakor stvari danes stoje, predstavlja samo katolicizem (12% prebivalcev Južnega Vietnama je katoličanov) trdno, dobro organizirano duhovno trdnjavo proti komunistični nevarnosti.

MALTA POSTALA NEODVISNA

V nedeljo opolnoči je bivše britansko otočje Malta postalo neodvisno. Otočje sestavljajo štiri otoki: Malta, Gozo, Comino in Cominotto. Skupna površina znaša 316 kvadratnih kilometrov, prebivalcev pa ima 330.000. Glavni vir dohodkov daje kmetijstvo. Pridelki pa ne krijejo niti domačih potreb. Strokovnjaki Združenih narodov sodijo, da bo potrebnih še dvajset let, preden se bo nova država za silo sama vzdrževala.

Po novi ustavi bo na čelu države generalni guverner, ki bo zastopal kraljico Elizabeto II. Izvoljena bo tudi zbornica 50 poslancev. Malta bo pristopila kot samostojna članica k britanski skupnosti držav. Imela bo torej tak državni monarhično-avtonomni položaj kot Kanada, Avstralija in Nova Zelandija.

RADIO TRST A

• NEDELJA, 27. septembra, ob: 8.30 Poslušali boste... Od nedelje do nedelje na našem valu; 9.00 Kmetijska oddaja; 9.30 Slovenske zborovske skladbe; 10.00 Prenos sv. maše iz stolnice Sv. Justa; 11.15 Oddaja za najmlajše: »Mrtvo srce«. Napisal Jože Tomazič, za radio dramatisiral Alenka Javornik. Igrajo člani Ro., vodi Lojzka Lombar; 12.00 Slovenska nabožna pesem; 12.15 Vera in naš čas; 14.30 Sedem dni v svetu; 15.00 Zlata risanka; Kvintet Avsenik; 16.00 Malo znane velike ljubezni - Franc Jeza: »Edgar Degas in baletka«; 17.30 Popoldanski ples; 18.30 Kino, včeraj in danes, pripravil Sergij Vesel; 21.00 Iz slovenske folklore - Lelja Rehar: »Kmet na strelu, njiva v plevelu«.

• PONEDELJEK, 28. septembra, ob: 11.45 Italijanski akvarel; 12.15 Lelja Rehar: »Kmet na strelu, njiva v plevelu«; 18.30 Sodobna italijanska glasba; 19.15 Iz lovčevih zapiskov - Ivan Rudolf: »Zagodova ta stara«; 21.00 Gian Carlo Menotti: »Amahl in nočni gostje«, opera v enem dejanju. Orkester gledališča »Verdi« vodi Alberto Zedda.

• TOREK, 29. septembra, ob: 11.45 Folklorni mozaik; 12.15 Zenski liki; 18.30 Simfonična dela Richarda Straussa: Don Quisiotte; 19.15 Pripovedke o narodnih junakih: »Pegam in Lambergar« (Desa Kraševac); 21.00 Radijska novela - Roberto Sacchetti: »Večer pred poroko«; 22.45 Sodobna simfonična glasba.

• SREDA, 30. septembra, ob: 11.45 Naš juke-box; 12.15 Pogled na svet; 18.30 Orkester v osemnajstem stoletju; 18.55 Slovenski romantični samospevi (Rada Simonitiija). Izvajavci: sopranistki Jelka Rupnik in Ileana Bratuž, tenorist Rajko Koritnik in basist Danilo Merlak; 19.15 Slovensko gledališče na Tržaškem: »Čitalniška doba« (Adrijan Rustja in Rado Nakrsi); 21.00 Simfonični koncert orkestra gledališča Verdi. Vodi Luciano Rosada. Sodeluje violinistka Elena Turri. V odmoru (približno ob 21.30) obletnica meseca: Rado Bednarik: »Ob stoletnici rojstva filozofa Miguela de Unamuna«.

• ČETRTEK, 1. oktobra, ob: 11.45 Mali ansambli; 12.15 Potovanje po Italiji; 17.20 Iz albuma lahke glasbe, pripravila Susy Rim; 18.00 Pevski zbori Furlanije-Juljske krajine; 18.30 Kantate in oratorij - Ludwig van Beethoven; Kantata za umrlega cesarja Jožefa II., za soliste, zbor in orkester. Simfonični orkester in zbor Italijanske Radiotelevizije iz Rima vodi Ferruccio Scaglia; 19.15 Gradovi na Goriškem: »Gradiški grad« (Dr. Rado Bednarik); 21.00 »Miramarski vodnjak želja«, radiokomedija, ki jo je napisal Jožko Lukeš. Delo nagrajeno na natečaju RAI-Italijanske Radiotelevizije za izvirna radijska dramska dela v slovenskem jeziku. Igrajo člani Slovenskega gledališča v Trstu, režira avtor.

• PETEK, 2. oktobra, ob: 11.45 Glasbeno potovanje po Evropi; 12.15 Zena in dom; 18.30 Jugoslovanski solisti - Pianist Pavel Sivic; 19.15 Jadransko morje - Gojmir Budal: »Italijanska jadranska pristanišča; 21.00 Koncert operne glasbe. V odmoru (približno ob 21.30) Znanost in tehnika: Slavko André: »Umetni satelit Syncom III.«; 22.55 Sodobna komorna glasba.

• SOBOTA, 3. oktobra, ob: 11.45 Ameriški odmevi; 12.15 Zavojevavci gora - Dušan Pertot: »Eigerjeva severna stena«; 15.00 »Volane«. Oddaja za avtomobiliste; 15.30 »Miramarski vodnjak želja«, radiokomedija, ki jo je napisal Jožko Lukeš. Delo nagrajeno na natečaju RAI-Italijanske Radiotelevizije za izvirna radijska dramska dela v slovenskem jeziku. Igrajo člani Slovenskega gledališča v Trstu, režira avtor; 17.20 Drugi vatikanski koncil: 19.00 Predelava folklorne glasbe - Darius Milhaud: Sest judovskih napevov. Izvajavca: sopranistka Ileana Meriggioli in pianist Luigi Toffolo; 19.15 Počitniška srečanja, pripravil Saša Martelanec; 20.45 Zbor »Vinko Vodopivec«; 21.00 Vabilo na ples.

Koncil o papeški in škofovski oblasti

Važne sklepe je sprejel v ponedeljek zbor koncilskih očetov na 84. zasedanju. Razpravljali in glasovali so o oblasti papeža in o oblasti škofov kot skupnosti. Splitški škof dr. Franič je v svojem govoru podarjal, da ne moreta obstajati v Cerkvi dve najvišji oblasti: papeška in škofovskega kolegija. Dunajski kardinal König in sodelavec kardinala Ottaviana nadškof Parente sta bila drugačnega mnenja, in sicer da morajo biti tudi škofje soodgovorni pri skupnem vodstvu Cerkve, ne da bi omejili papeževo avtoriteto.

Pri glasovanju o tej točki se je izrazilo 2114 koncilskih očetov za absolutno papeško oblast nad vsem katoliškim svetom; 90 jih je bilo proti. Ta sklep je odločilne važnosti za enotnost v vodstvu Cerkve, čeprav bodo tudi škofje imeli večji delokrog kot doslej.

ZENSKE NA KONCILU

Prvč v zgodovini katoliške Cerkev se je dogodilo, da je pripuščena k zasedanju visokih cerkvenih dostojanstvenikov tudi kaka ženska. Doslej je veljalo tiho načelo »Mulier taceat in Ecclesia« (ženska nima besede v Cerkvi). Papež Pavel VI. je pa modro prelomil s starimi nazori in je v duhu vedno pomlajajoče se Cerkve imenoval

De Gaulle v Južni ameriki

Francoski predsednik De Gaulle se je podal v ponedeljek na politično potovanje po južnoameriških republikah. Politični obisk 74-letnega generala bo trajal do 16. oktobra. Namen De Gaullovega potovanja je, prikazati južnoameriškim državam vodilno moč Francije v Evropi in tudi njeno možnost pomagati latinskim državam Južne Amerike. Dokazati jim skuša, da nimajo južnoameriške republike samo možnost naslonitve na Združene države, ali Fidel Castro, ampak tudi na Francijo, ki skuša postati druga veselila na zapadni polobli.

Predsednikova pot po Ameriki se pa ne razvija popolnoma mirno. Policija je na sledu nekemu Chateau Jobertu, članu tajne skupine OAS, ki skuša narediti atentat na De Gaulla. Katere sile mu pomagajo pri tajnih pripravah, se bo še pokazalo.

ZMEDA V JUŽNEM VIETNAMU

V južnem Vietnamu je spet kaos. Skoraj popolna stavka ki se je začela v ponedeljek, je paralizirala promet, pristane ter dobavo vode in elektrike. V stavki imajo baje glavno vlogo filokomunisti. Stavkajoči zahtevajo priznanje pravice do stavke in konec obsednega stanja, ki je bilo proglašeno prejšnji mesec.

Američani so baje odpoklicali svoji dve lovski torpedovki iz Tonkinškega zaliva, »ker jima je potekel rok patrolne službe na tamkajšnjem področju«. Ni znano, kdaj bodo poslali tja druge ladje, ali če so jih že poslali. Te dni je prišlo v zalivu do novega spopada, pri čemer so baje ameriške ladje potopile tri izmed petih »neidentificiranih« ladij, ki so se jim približevale. Sumijo, da so bile severnovietnamske.

Za predsednika komunistične parlamentarne skupine v italijanskem parlamentu je bil izvoljen kot Togliattijev naslednik v tej funkciji 49-letni poslanec Pietro Ingrao.

tudi eno žensko za »poslušavko« na cerkvenem zboru.

Do te velike časti je prišla Francozinja Maria Luiza Monnet, ki je predsednica Mednarodne zveze za apostolat med srednjimi socialnimi sloji. Njen brat je znani francoski politik in večkratni minister Jean Monnet, eden od začetnikov gibanja za evropsko skupnost.

V sredo pa je papež določil še 15 žensk, da bodo lahko prisostvovala koncilu, osem redovnic in sedem laičnih žensk, med njimi dve italijanski vojni vdovi.

POLITIČNI OBISKI V JUGOSLAVIJI

V nedeljo je odpotoval iz Beograda predsednik vzhodnonemške republike Ulbricht, ki je bil v Jugoslaviji na kratkem uradnem obisku. S predsednikom Titom sta se razgovarjala o odnosih med Sovjetsko zvezo in Kitajsko, ter o napovedanem sklicanju konference komunističnih držav, ki naj bi obsodila Mao-tse-tungovo politiko. Kakor je že znano, se Tito ne zavzema za sklicanje konference in za ostro obsodbo kitajske politične smeri, ki odklanja izključno vodstvo Moskve v komunističnem taboru.

Za Ulbrichtom je prišel v Beograd na 6-dnevni uradni obisk češki predsednik Novotny, ki je zvest pristaš Nikita Hruščova. Osrednji razgovor med Novotnyjem in Titom se bo tudi sukal okoli zgoraj nakazane problema. Obenem pa ima namen okrepiti stike med Jugoslavijo in Češkoslovaško.

UMRL JE GROTEWOHL

V Vzhodnem Berlinu je bil v sredo pogreb vzhodnonemškega ministrskega predsednika Otta Grotewohla, je umrl v ponedeljek v starosti 70 let.

Na pogreb so prispele številne tuje delegacije, med njimi tudi sovjetska z zunanjim ministrom Gromikom in članom predsednja sovjetske partije Dimitrijem Poljanskim.

Pogrebni govor je imel predsednik Vzhodne Nemčije Ulbricht. Nato je sprevod krenil proti krematoriju. Pokojnikov pepel bodo pozneje shranili na pokopališču v Vzhodnem Berlinu, kjer so pokopani že mnogi predstavniki nemške levice.

ANGLEŠKE VOLITVE

Angleška vlada je objavila razpust parlamenta. Nove volitve bodo 15. oktobra, v začetku novembra se bo pa že sestala nova poslanska zbornica. Napoved volitev je prišla kar nenadoma, vendar pa se je že začel oster volilni boj. Za konservativno stranko ga je začel prvi minister Home. Laburisti so tudi že imeli množično zborovanje v Wembleju, kjer je govoril opozicionalni vodja Wilson, ki upa, da bo prišel na vlado. Liberalna stranka se pa drži še v ozadju.

SPET DOVOLJENI OBISKI

Med predstavniki zahodnega Berlina in vzhodnonemške vlade je bil sklenjen sporazum, ki bo omogočil, da bodo prebivavci zahodnega Berlina smeli obiskati svoje sorodnike, ki bivajo v vzhodnem delu mesta. Sporazum je odobrila tudi vzhodnonemška vlada.

TEDENSKI KOLEDARČEK

- 27. septembra, nedelja: Damijan, Dalja
- 28. septembra, ponedeljek: Venčeslav, Venko
- 29. septembra, torek: Miha, Mihael
- 30. septembra, sredo: Jelka, Grozdana
- 1. oktobra, četrtek: Sever, Remigij
- 2. oktobra, petek: Mirna, Teofil
- 3. oktobra, sobota: Terezija, Rezika

Volitve bodo 22. novembra

Po razgovorih, ki sta jih imela ministrski predsednik Moro in notranji minister Taviani s predstavniki strank vladne koalicije, je bilo sklenjeno, da bodo upravne volitve (občinske in pokrajinske) v rednem roku 22. novembra. Volilo bo skupno 32 in pol milijonov volivcev.

Na Tržaškem bo izvoljen nov pokrajinski svet in nove uprave v občinah Milje, Devin-Nabrežina, Dolina, Zgonik in Repentabor.

V pričakovanju razpisa upravnih volitev je vodstvo Slovenske skupnosti, ki združuje vse slovenske politične skupine, imelo vrsto sestankov v okoliških občinah na Tržaškem. Na sestankih je prišla do izraza želja, naj se v vseh občinah, to je v Devinu-Nabrežini, Dolini, Zgoniku in Repentaboru vložijo liste Slovenske skupnosti. S to listo naj se Slovenci udeležijo tudi pokrajinskih volitev.

V devinsko-nabrežinski in dolinski občini, ki imata več kot 5 tisoč prebivavcev, bo letos postal veljaven proporcni volilni sistem, kar pomeni, da bo število sveto-

ŽENSKA ZMAGA NAD... KAVALIRJI

Na otoku Cipru posegajo v boje na strani turške manjšine tudi ženske. Pa še prav bojevite so! V predmestju Nikozije so pognale v beg četo vojakov Kanadčanov, ki so prišli na Ciper kot sila Organizacije združenih narodov. Modre čelade so skušale preprečiti, da bi Turki postavili cestno barikado. Medtem ko so moški valili hode in skale, so ženske zmetale na Kanadčane celo točo kamenja in jih pognale v beg. Če celo ONU namreč ne smejo uporabljati orožja, ampak samo gumijevke...

Kanadski vojaki pa so s tem, da jih niso uporabili, samo dokazali, da so... kavaliriji.

»ZLATA« B. B.

Francoska kovnica bo izdala zlate medalje s podobo znane igralko Brigitte Bardot. Vrezana bo kar na obe plati... v kakšni drži in obleki, bomo pa še videli. Na vprašanja, nekaterih dvomljivcev, čemu mora prav kovnica državnega denarja delati reklamo za B. B., je odgovoril finančni minister, da jo bodo ovekovečili zato, ker je s svojimi filmi prinesla Franciji več valut kot pa največja avtomobilska tovarna Renault.

Šolsko obvestilo

V ROJANU SO IZDELALI
NA DRŽAVNI INDUSTR. STROK. SOLI
s slovenskim učnim jezikom

V Rojanu so v tekočem šolskem letu uspešno opravili nižji tečajni izpit, kot sporoča vodstvo šole, naslednji učenci in učenke:

Iztok Bertok, Ladimir Blasina, Sergij Cibic, Danilo Cunja, Albert Cossutta, Bruno Emili, Fabij Ferluga, Karel Kralj, Jordan Mihalič, Aldo Moro, Zdravko Rodella, Danilo Šibelja, Darij Svetlič, Marij Trobec, Jurij Umek, Boris Zampieri; Nada Bembi, Nadja Bensi, Ljudmila Calzi, Nevenka Grilanc, Nadja Pettrosso, Gracijela Poles, Aleksandra Prelec, Lilijana Prelec, Marija Racman, Eda Savi, Ana Saina (privatistka).

vavcev, izvoljenih na posameznih listah, odvisno od števila glasov, ki jih bo prejela vsaka lista. V ostalih dveh občinah — Zgonik in Repentabor — ostane v veljavi stari večinski volilni sistem, po katerem so izvoljeni kandidati le večinske in manjšinske liste.

MARIA PASQUINELLI IZPUŠČENA

V torek je bila izpuščena iz ječe Santa Verdiana v Firencah učiteljica Maria Pasquinelli, ki je leta 1947 ustrelila v Pulju angleškega brigadnega generala De Wintonna, iz protesta, ker so »zavezniki pustili Istro na cedilu«. Obsojena je bila od zavezniškega sodišča na smrt, nato pa pomilostljena na posredovanje italijanskega predsednika na dosmrtno ječo.

Zdaj jo je pomilostil Merzagora, kot namestnik predsednika republike.

KJE PREBEREJO NAJVEČ ČASNIKOV

Iz poročila Organizacije Združenih narodov vzemo, kje žive najbolj vneti bralci časopisov. To so Angleži in Švedsi. Po statistiki odpade tam na tisoč ljudi 490 izvodov časnikov. V Združenih državah so nekoliko bolj nazaj; na tisoč ljudi pride 321 izvodov časopisov.

Če pa pogledamo, kje se bere največ ne po izvodih, ampak po obsegu listov, ugotovimo, da so na prvem mestu Američani; oni preberejo 36 kg časopisov na leto. Na drugem mestu so v Avstraliji. Tam preberejo 33,9 kg listov, Švedsi pa 29,2 kg na leto.

ZIMA ZE KIMA

V začetku tedna se je temperatura ne navadno znižala. V Gorici je kazala komaj tri stopinje nad ničlo. V Postojni pa kar toliko pod ničlo. Na Salzburškem je kazal toplomer že 13 stopinj pod ničlo; v Črni-goni so se pa zbudili pod snežno odejo, visoko 20 centimetrov.

VPRAŠANJE SEGNIJEVEGA NASLEDSTVA

Predsedniku Segniju gre odločno na bolje, vendar pa zelo verjetno ne bo mogel več opravljati svojih funkcij, zlasti ker bi bilo to prehudo breme zanj v njegovi rekonvalescenci. Tako se pojavlja problem nasledstva, zaradi katerega je že prišlo med strankami do prvih razgovorov in prvih — preprirov. Najbolj silijo k rešitvi tega vprašanja socialisti.

VELIKANSKI SATELIT

V petek so spustili v ozračje na rtu Kennedy orjaško raketo Saturn. Kabina, ki je prava vesoljska ladja, tehta 18 ton; s pogonsko raketo vred pa 570 ton. Visoka je kot poslopje z dvajsetimi nadstropij. Raketa je samovodljiva in je opremljena s številnimi fotografskimi celicami, ki se po opravljenem delu samodelno odtrgajo in prinesejo s padali fotografije na zemljo. Vesoljska ladja, zaenkrat brez letalcev, obkroži Zemljo v razdalji 227 kilometrov v 88 minutah in 45 sekundah. Saturn bo obkrožil zemljo 32 krat, nato se bo v gostejših zračnih plasteh razletel na kosčke.

Poskus ki pomeni znanstvenega staljšča velikanski napredek je le en korak dalje k cilju — k poletu astronautov na Luno. Po mnenju znanstvenikov bodo poletu v vesolje omejeni še za dolgo dobo samo na sončni sistem.

NAČRT ZA POLET NA MARS

Ameriške astronautske družbe pripravljajo načrt za polet na Mars. Ugotoviti name-ravajo ali so na tem planetu živa bitja.

Načrt so morali zaenkrat odložiti za prihodnje desetletje. Na Mars bodo spustili vesoljsko ladjo še leta 1973, ker še ni na razpolago ogromne vsote, ki je potrebna za tak polet. Stroški bi znašali po prvih proračunih 600 milijard lir.

Amerika bo prej uresničila načrt »Apolo« za polet na Luno.

Stare lekarne in zdravila

Zdravila in zdravilni pripomočki so že od nekdaj predstavljali za preprostega človeka neko tajinstvenost. Lekarnarji so bili v srednjem veku podobni alkimistom, ki so se sukali v zatohlih kuhinjah ob velikih kotlih in retortah in precejali raznovrstne strupe ter zdravila.

Prvo lekarno so odprli okrog leta 1000 v Bagdadu. Poprej so se ljudje zdravili z raznimi zdravilnimi zelišči, katera so zlasti po samostanih razdeljevali revežem za stonj. Po letu 1000 so se pojavili potujoči lekarnarji, ki so obenem tudi zdravili. V svoji košari so prenašali zlasti poper, cimet, muškato, pa tudi stolčene zobe povodnega konja in posušene modrase. To zadnje »zdravilo« je bilo silno drago.

V neki zdravniški knjigi iz 17. stoletja se priporoča rožmarin kot zdravilo za skoraj vse bolezni. V istem stoletju sta se lekarniška laživeda in mazaštvo neverjetno razvila. Ljudem so svetovali, naj požirajo kar cele gobe kot uspešno zdravilo proti — sončnemu mrku. Splošno so namreč verjeli, da zastruplja sončni mrk vse ozračje in tudi vodo.

Ko so v Evropi spoznali čaj, je neki ni-

zozemski lekarnar priporočal, naj vsakdo popije po dvesto skodelic čaja, če hoče ostati vedno zdrav. Neki njegov francoski stanovski tovariš je pa učil, da je treba čajeve lističe kaditi in ne piti. Še bolj imenitno zdravilo pa je bila »zlata voda«. V alkimističnih laboratorijih so zlato zmelili in ga po ščepcih zmešali z destilirano vodo. To zdravilo je priporočal tudi sicer precej resni Paracelsus.

V prejšnjem stoletju sta bili zelo razširjeni slabokrvnost in bledica, posebno pri dekletih. Prišla je kar nekam v modo. Slabokrvnost je napadala tudi mlade Egipčanke že pred 3500 leti; podvržene so ji bile tudi rimske patricijke v dobi cesarstva. Ze takrat so vedeli, da povzroča slabokrvnost pomanjkanje železa. Ta izraz so kar dobesedno vzeli in so lekarnarji prodajali Rimljanom kot protisredstvo vodo, v kateri so kovači hladili razbeljeno železo.

Danes so pa spet prišla v veljavo zdravilna zelišča. Za vse pa le niso uporabna. Nad lekarno blizu cerkve pri Gospe sveti na Koroškem je vklesan latinski napis: Contra vim mortis — nulla herba in hortis, ali po naše: Proti sili smrti — ni zelišča v vrti.

S Tržaškega

Dovoljena bodo slovenska imena

Vsem starejšim je še v bridkem spominu fašistični zakon iz leta 1939, ki je prepovedal rabo slovenskih krstnih imen. To sramotno določbo je zdaj delno popravila senatna pravosodna komisija, ki se je izrazila, da se smejo v krstnih imenih uporabljati tudi črke J, K, Y in W. Na ta način je omogočeno zapisati novorojencu tudi ime, ki ne zveni strogo italijansko, torej tudi v jeziku narodnih manjšin. Vendar za nekatera slovenska imena to ni še dovolj ustrezno.

Zato je slovenska poslanka Bernetičeva predlagala, naj bi se smela uporabljati za slovenske otroke tudi imena s črkami slovenske abecede kot so Č, Ž, Š. Po dolgem preudarjanju je ožji komisijski odbor poslanske zbornice sprejel to stališče v petek 11. t. m. Uprli so se, kot že tudi v senatu, misovski člani komisije, pa tudi demokršćanski podtajnik v pravosodnem ministr-

ZA IZBOLJŠANJE POUKA SLOVENŠČINE

S prvim oktobrom bosta na podlagi dogovora, ki so ga pred kratkim sklenili strokovnjaki jugoslovansko-italijanske komisije za narodnostni manjšini, prevzela svoja mesta pedagoška svetovalca za šolstvo slovenske in italijanske manjšine v Italiji odnosedno v Jugoslaviji. Pedagoški svetovalec za slovenske šole na Tržaškem bo prof. Mihalič, za italijanske šole na Koprskem in v Bujsčini pa prof. Salsano. Naloga svetovalcev bo pomagati šolnikom narodnostnih skupnosti z nasveti zlasti pri poučevanju materinega jezika. V ta namen bosta svetovalca sklicevala sestanke, na katerih bosta šolnikom dajala nasvete. Obiskovala bosta tudi pouk na posameznih šolah, imela z gojenci razgovore ter pregledovala naloge iz slovenskega jezika. Preučevala bosta tudi vsebino učbenikov in drugih didaktičnih pripomočkov.

Pisma uredništvu

Cenjeno uredništvo,

v radijskih poročilih, pa tudi v vašem in v drugih časopisih slišim in berem, da neprestano rabijo besedo »dežela« v obeh pomenih, to je kot dežela (regione) Furlanija-Juljska krajina in kot država. Treba bi se bilo odločiti ali za en ali za drugi pomen.

Prav tako ni jasnosti glede pojma »zvezna država«. Tako beremo n. pr., da so Združene države zvezna država, istočasno pa tudi, da je n. pr. Florida ameriška zvezna država. Po mojem pa so le Združene države »zvezna« država, Florida pa je država zveze, ali zvezna država. V tem pogledu vlada prehuda zmeda in to verjetno samo zaradi miselne lenobe časnikarjev, ki se ne potrudijo, da bi se točno izražali. Saj Združene države in Florida ne morejo biti obe »zvezna« država. Če pa ne ugaja niti izraz »država zveze« niti »zvezna država«, bi se lahko odločili, da bi uporabljali za pojem zvezna država izraz »federativna država« (ki se že rabi), za pojem »zvezna država« pa izraz »federacijska država«, kot pridevnik od federacija. V Jugoslaviji so uporabljali za pojem »zvezna« tudi izraz federalna, ki je najbrž s stališča jezikoslovcev tudi dober. Vsekakor pa bi se bilo treba odločiti za nek red v tem pogledu.

B. P. Nabrežina

stvu Riccardo Misasi. Zagovarjal je predlog senatne komisije in je pristal le namesto zakonske odločbe na neko vladno »priporočilo« za rabo slovenskih šumnikov.

Proti njegovemu stališču, so nastopili ponovno vsi člani komisije, razen misovcev. Predlog bo šel v odobritev poslanske zbornice v prvotnem besedišču, ki dovoljuje rabo slovenskih črk.

Zalostno je, da se morajo s tolikšnim trudom odpravljati usedline fašistične miselnosti. Vendar smo Slovenci veseli, da bo ta mučna zadeva vendarle spravljena s sveta.

OTROŠKI VRTEC V ULICI DONADONI

Do zdaj je že precejšnje število slovenskih staršev iz središča Trsta vpisalo svoje otroke v novi slovenski otroški vrtec v ulici Donadoni. Kakor je znano, je bila ustanovitev slovenskega otroškega vrtca v središču Trsta eden izmed pogojev, da je občinski svetovalec dr. Simčič glasoval za lanski občinski proračun. V soboto dopoldne je predstavnik Slovenske skupnosti posredoval pri občinskem odborniku za prosveto profesorju Romanu, naj bi novi vr-

SLOVENSKI STARSI!

Na Tržaškem in Goriškem je zdaj v polnem teku vpisovanje v slovenske osnovne šole.

Na Tržaškem se nadaljuje tudi vpisovanje v slovenske otroške vrtce. Starši vpisujejo svoje otroke tudi v novi slovenski otroški vrtec v središču Trsta na osnovni šoli v ulici Donadoni. Kakor drugi otroški vrtci bo tudi ta začel delovati s 1. oktobrom. 25. in 26. septembra bo pa vpisovanje otrok iz Sosljana in Vižovelj v novi slovenski otroški vrtec v Sosljanu.

Pametni starši stvarno gledajo v bodočnost. Zavedajo se, da le pouk v materinščini lahko nudi njihovim otrokom temeljito izobrazbo, znanje obeh deželnih jezikov in s tem tudi zaposlitev — na domači zemlji.

tec namestili v sobo, ki je zraven prostorov slovenske osnovne šole v ulici Donadoni. Prof. Romano se je strinjal s predlogom dr. Simčiča ter mu zagotovil, da bo zadeva urejena do 1. oktobra, ko bo začel delovati novi vrtec. Na posredovanje zastopnika Slovenske skupnosti je prof. Romano sprejel tudi vse potrebne ukrepe, da vpisovanje v novi slovenski otroški vrtec redno in mirno poteka.

Devin:

ZRAČNI VRTINEC ODKRIL TRI HIŠE

V ponedeljek, 21. t. m., je okrog 16. ure nastal v okolici Devina močan zračni vrtinec, ki je povzročil velik preplah med prebivalci in na žalost tudi precejšnjo škodo. Zračni vrtinec je nastal takorekoč ob jasnem nebu, ko si ni nihče pričakoval nevihte in še manj tako groznega naravnega po-

java. Ljudje se v začetku niso zavedali, za kaj gre. Večina je mislila, da gre za kako reakcijsko letalo. Sele ko so videli, da po zraku letijo najrazličnejši predmeti, so se pričeli zavedati, da gre za zračni vrtinec.

Ta je divjal dobre četrt ure, in sicer na področju med železniško progo in obalno cesto. Poškodoval je tri hiše, ki jih je skoraj popolnoma odkril, uničil majhen vinograd, izruval mnogo dreves ter odnesel nekaj kokošnjakov. S kakšno silo je divjal vrtinec, je bilo najbolj razvidno na avtomobilski cesti, kjer je odneslo okrog 30 kv. metrov cestnega asfalta, tako da sta nastali na cesti dve okrog 40 cm globoki jami. Velika sreča je bila, da ni bil pri tem nihče ranjen.

Naravna katastrofa je prizade'a štir' družine. Občinska podporni ustanova jim je kot prvo pomoč nakazala 100 tisoč lir. Občinska uprava je pozvala prebivalstvo, naj prispeva po svojih močeh v poseben sklad za pomoč prizadetim. Prispevke sprejema hranilnica v Sosljanu.

ZACETEK SOLSKEGA LETA

Na Državnem znanstvenem liceju s klasičnimi vzporednicami s slovenskim učnim jezikom v Trstu se začne novo šolsko leto 1964-1965 v četrtek, 1. oktobra, ob 8.30 s sv. mašo v cerkvi na Montuzzi.

MALI OGLASI

Prodamo žensko in moško slovensko narodno nošo. Ponudbe na uredništvo N. L.

Številna dekleta in tudi ženske v zreli dobi iz Slovenije in Hrvaške bi se rade poročile z izseljenci. Ponudbe po možnosti s slikami na uredništvo N. L. pod »Dekleta«.

Beneška Slovenija

Zavrh:

NAŠE JAME

Za izredno prirodno zanimivost v našem kraju, to so završke podzemeljske jame, so se začeli znanstveniki pa tudi turisti, zelo zanimati. Vedno več ljudi prihaja občudovat to prirodno krasoto v osrčju Bernardije, zlasti odkar pelje iz Čente asfaltirana cesta do Zavrha. V Novi jami, katero je odkril domačin Peter Negro, se oko kar ne more ločiti od prekrasnih kapnikov, podzemeljskih jezerc, s'apov, sifonov in labirintov, ki se po vsej pravici kosajo s čudovitim svetom v Postojnski jami.

Novo jamo je opisal prof. Feruglio, še bolje pa učitelj Černo v enem izmed »Trinkovih koledarjev«. V jami so že napeljali električno razsvetljava in uredili pota za udoben obisk.

Jamarji pa iščejo tudi zvezo s sosedno jamo Vigant. Ko bodo obe povezali s prehodom, bo znašala dolžina obeh 5 kilometrov in bo to najdaljša podzemeljska jama v Italiji. Za ves okraj bo pa to izredna turistična privlačnost.

Špeter:

NEVARNE SLOVENSKE PESMI

Kljub novim časom in novi miselnosti je še zasidrana v možganih nekaterih — vse premnogih — ljudi na nizkih stolčkih fašistična zagrizenost.

Nov dokaz za to resnico se je nudil zadnje čase pri radio-televizijski izbiri krajevskih ljudskih pesmi iz Špetra in okolice. Zastopniki Italijanske radiotelevizije so se obrnili s to željo na naše županstvo, ki je

IZREDEN KONCERT

V nedeljo popoldne je bila dvorana Katališkega doma natrpano po'na, kot le ob izrednih prilikah. Nastopil je namreč Slovenski oktet iz Ljubljane, ki uživa mednarodno sloves. Dunajski »Express« ga ocenjuje z besedami »orgle človeških glasov«. Res smo ga slišali kot orgelske glasove od najtišjega pianissimo v vedno lepem večernem ave, do bučnega kozaškega fortissima v Pesmi o atamanu Platovu.

Koncertni spored je bil umetniško izbran. V prvem delu je obsegal starejše liturgične skladbe, ki so bile podane z izrazito tehnično preciznostjo. To zadnje dodajamo zato, ker je to pohvala preproste ženice. »Ti so pravi pevci«, je navdušeno šepetala, »saj jih vse zastopim.«

Stik med poslušavci in oktetom se je vedno bolj stopnjeval, posebno še, ko so prišle na vrsto slovenske ljudske pesmi. Iz besedila sporeda je po pomoti izpadla Simonitijeva. Občinstvo se je kar vžgalo ob koroški »Mojcej« in ni pustilo pevcev z odra. V zadnjem delu smo slišali priljubljeno italijansko »Montanaro«, v Orelli-Galjevi priredbi. Oktet jo je zape' na svojski način. Slovaška »Ej hora, hora«, pa je bila nekaj posebnega. Nov glasbeni svet se je marsikomu med poslušavci odkril s črnimi pesmimi.

Ko so izzvenele zadnje note, ni bilo več konca pisanja. Pevci, čeprav že vsi utrujeni so morali dodati še nekaj pesmi in za prav vesel konec skoro dveurnega koncerta še tisto o »Ribčanu Urbanu«.

Več kot vsako strokovno ocenjevanje je vredna za pevce iskrena hvaležnost, s ka-

Manalška dolina

pobudo z veseljem sprejelo. Določena sta bila tudi pevska zbor iz Až'e in Spodnjega Brnasa, da bosta nastopila. Tudi tu so se pevci radi odzvali povabilu, toda izrazili so željo, da bi smel zapeti tudi kako slovensko domačo pesem, saj izpričujejo značaj glasbene folklorne tukajšnjih krajev prav slovenske ljudske pesmi iz Beneške Slovenije. Če pa išče radio folklorne krajevne pesmi, mora za šempetersko okolico izbrati tudi s'ovenske, ne samo italijanske.

Istega mnenja je bi'a tudi večina osemčlanskega odbora na županstvu. V nasprotju z vsemi željami in tudi z zdravo pametjo pa je bilo obema zboroma onemogočeno zapeti tudi domače pesmi. Kdo je vtaknil prste vmes, ali občinska oblast ali kdo od vodstva radio-televizije, ni znano. Vsekakor pa je to še znak nacionalistične nestrpnosti, o kateri se toliko govori, da je že zastarela in da je ni več.

Prestint:

NOVE PRIDOBITVE

Prestint, ki spada pod občino Tavorjano, se je zadnje čase obogatel z mnogimi pridobitvami. Kmalu bo slovesno odprta nova cesta, ki je dobro napravljena in bitumirana. Urejen in popravljen je tudi trg pred cerkvijo, v cerkvi pa je položen nov marmorni tlak in tudi strop nad korom ne kaže več starih poškodb.

V nedeljo in v ponedeljek so imeli v vasi značilno šagro z razstavo vin in umetnimi ognji. Obiskovalci so občudovali številne slavo'oke z značilnimi raznobarnimi okraski in kipci iz tlačene lepenke.

tero so odhajali udeleženci iz dvorane. Resnično globoka kulturna vez pesmi je združila v isti dvorani ljudi vseh mišljenj in obeh narodnosti. In to je tudi razveseljivo! Prav pa bi bilo, da bi goriški Ente manifestazioni artistico cultura'li povabil ljubljansko umetniško skupino v Verdijevo ali kako drugo dvorano, ker če so vredni nastopati v osrednjih dvoranah evropskih in izvenevropskih velemest, bi bili vredni tega tudi v provincialni Gorici.

SOLSKA IMENOVANJA

Z odlokom prosvetnega ministrstva je imenovan na podlagi izpitov ravnatelj slovenskih srednjih šol v Gorici prof. Mihael Rožič za ravnatelja prve stopnje višjih srednjih šol. V staležu določeno mesto ima na liceju »Dante« v Gorici. Medtem ko mu čestitam k visokemu imenovanju, izražamo že'jo, da bi bil še nadalje ohranjen slovenskemu šolstvu.

NOV DRŽAVNI ARHIV

Prihodnje leto bomo dobili tudi v Gorici moderno in ustrezno stavbo za državni arhiv. Doslej so shranjeni dokumenti in listine, ki zadevajo goriško kulturno-politično zgodovino, po večini v državnem arhivu v Trstu in delno v Gorici v Attemsovi palači na Kornu. Nekateri pergamenti segajo v 13. stoletje; važni so tudi za slovensko zgodovino. O kmečkih puntih na primer še niso vsi raziskani in preučeni. Dosti dokumentov je v kletih goriške sodnije in v prostorih drugih upravnih uradov.

Vsi ti zgodovinski papirji bodo zbrani v novi stavbi državnega arhiva, ki bo stala na zemljišču nekdanje vojaške bo'nišnice za slovenskim Alojzijeviščem. Moderno palačo bo zgradila pokrajinska uprava za 120 milijonov lir. Opremljena bo z jeklenimi policami in s pripravami za mikrofilmiranje listin.

Goriško mesto bo veliko pridobilo s to novo kulturno ustanovo.

Podgora:

RAZSODNOST JE ZMAGALA

Prejšnji petek je prišlo na goriški prefekturi do sporazuma glede grozečega odpusta delavcev v podgorjskih tkalnicah. S potrpežljivim posredovanjem goriškega prefekta so podpisali dogovor ravnatelj tvornice Mono'lo in zastopniki vseh treh sindikatov. Sklenjeno je bilo, da začasno preneha z delom 289 delavcev in delavk, toda šest mesecev bodo prejeli plačo iz dopolnilne blagajne. Podjetje pa ne bo nosilo jeleža stroškov za počitnice, božično nagrado in za dodatek pri proizvodni nagradi.

Ob zaključku sporazuma je izrazil prefekt upanje, da se bo po šestih mesecih gospodarsko stanje tako izboljšalo, da bodo odpuščeni spet sprejeti na delo.

Za Podgoro pa je tudi začasni odpust tako velike skupine de'avcev precejšen udarec. Prizadeti bodo trgovci in gostilničarji, ki tudi nekaj zaslužijo od tovarniških delavcev, če ti hodijo na delo vsak dan in ne le dvakrat v mesecu po svojo znižano mezdo.

V teku so tudi priprave za odprtje šolskega vrtca v Podgori. Vpisovanje se bo začelo najbrž že ob koncu tega meseca.

Iz Goriške

Krmin:

PRAZNIK GROZDJA

Prejšnjo nedeljo so obhajali v Krminu v najlepšem sončnem dnevu običajni jesenski praznik grozdja. Krajevni odbor za turizem je skrbno pripravil ves spored in tudi udeležba še nobeno leto ni bila tako številna.

Ob pol treh so se začeli pomikati okrašeni vozovi po glavnih ulicah na Trg XXIV. maja, kjer jih je pričakovalo razsodišče. Po do'gem premisleku je bila podeljena prva nagrada alegoričnemu vozu »Pokrajina grozdja«. Drugo nagrado je prejel voz, ki je predstavljal »Vinograd škratov«. Vsi ostali, še šest, so pa dobili priznalne diplome. Nato je sledil koncert na pihala, javna tombola, ples in pokušnja domačih vin. Vsi so bili izredno veselo razpoloženi.

Po prazniku grozdja pa bo prišla prava trgatav. Obeta se obilen pridelek, toda vinogradnikom že prizadeva prve skrbi gniloba, zlasti na tokaju. Večina jih je mnenja, da bo treba to vrsto poprej potrgati.

RAZSTAVA GROZDJA IN GOB V GORICI

Kot nekak nadomestek za praznik grozdja je mestna občina priredila v nedeljo na pokritem trgu razstavo žlahtnih namiznih vrst grozdja in vsakovrstnih gob. Trg je bil okrašen s trtnimi vejami. Edina zanimivost grozdne razstave je bila res okusno urejena stojnica z grozdi, sadjem in steklenicami vina. Med razstavljavci so bili zastopani skoro sami že znani števerjanski trstorejci, kot Štekar, Ciglič, Komjanc in drugi.

Prav privlačno je bila urejena razstava gob, užitnih in strupenih. Postavljeni so bili pravi gozdni kotički z mahovjem in praprotjo, vmes pa gobice vseh barv in vrst z imeni in s podatki o njih užitnosti. Številne slike, med njimi 72 barvanih, so ponazarjale to vrsto slastnega pridelka, ki ga je vedno več na goriškem trgu.

ŠTEVERJAN

V soboto popoldne je stopil pred o'lar farne cerkve mlad par, ki si je podal roke za življenjsko zvezo. Nevesta je bila Miroslava Komjanc iz znane družine na Va'erišču, ženin pa Marjan Terpin z Bukovja, ki ga poznamo kot dušo prosvetnega delovanja v Števerjanu. Novoporočencema je govoril v cerkvi nevestin stric prof. Marjan. Zbralo se je tudi precej prijateljev in znancev, ki so izrekli mlademu paru iskrena vošči'a z željami za srečo v zakonu in vedrino pri premagovanju življenjskih težav. Čestitkam se pridružuje tudi naše uredništvo.

Trgatav se še ni začela. Skoro vsakdanje toplo sonce dodaja še sladkorja. Kakor smo že poročali, pa je s tokajem druvače. Ta teden ga bodo po večini že začeli pobirati, ker se pojavlja na njem gniloba.

V nedeljo zvečer se je na »Dvoru« razlegalo kaj ubrano petje. Tja gor so bili povabljeni na večerjo člani slovenskega okteta, ki so imeli popoldne zelo uspeli koncert v Kat. domu. Po večerji so se udeležili ljubljanski gostje družabnega večera, katerega jim je priredilo društvo »Briški grič« v svojih prostorih. Pokrajinska cesta od Bukovja proti Števerjanu je še v slabem stanju.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Politik in televizija

Publicist Paolo Cavallina je objavil nedavno ironično razmišljanje o odnosu politikov do javnosti in zlasti o njihovem razmerju do televizije.

Mislimo, da ne bo nihče ugovarjal, če rečemo da postaja poklic politika vedno težji, piše Cavallina. Pred petdesetimi leti mu je zadostovalo pero, potem mu je postal potreben glas in zdaj zahtevajo od njega še že ne naravnost lepoto, kar bi bila malo pretirana zahteva, pa vsaj simpatičnost, kar pa je redka odlika. Volivni shodi so se preživel ali vsaj zastareli, ker nudijo premalo takoinenovane spektakla, in glavno sredstvo današnje propagande je postal televizor. Se topel od prenosa dramatisiranih romanov, na primer «Citadele» ali «Bednikov», uvaja v domači krog, enako kot dramatisiran roman, žive politične osebnosti in v teku nekaj minut okrepi ali uniči njihov mit.

Zdi se nam jasno, da bodo morale stranke odsej skrbeti razen za tehnične načine drugačnega političnega prepričevanja tudi za izbor in pripravo posebnih političnih propagandistov, tako imenovanih «televizijskih politikov», ki bodo sposobni, da bodo znali ostati pri tem simpatični, zlasti pa še, da bodo znali prepričati ljudi iz raznih plasti prebivalstva, da jim bodo verjeli. Za take televizijske politike bodo morale morda poskrbeti posebne strankarske študijske komisije, da bo izbor res dober.

Eden izmed smiselnih predlogov v tem smislu bi bil ta, da naj bi si stranke izvežbale strokovne skupine televizijskih prepričevalcev, za katere naj bi zajemale ljudi izven političnega okolja in ki se nič ne spoznajo na zadeve, o katerih bi morali razpravljati, samo da imajo dober spomin. V Ameriki je nekaj podobnega že v navadi. Pri nas se sicer politiki hočejo še sami kazati po televiziji, ker mislijo bogve kakaj, da ne morejo biti antipatični. Toda bolje bi bilo, da bi izbirali ljudi, ki naj bi nastopali pred televizijskimi kamerami, brez vsakega ozira za kaj drugega kakor na njihovo simpatičnost in zgovornost; prav posebno pa se ne bi smeli ozirati na ime in sloves in bi morali izključiti od nastopov po televiziji tudi najbolj znane politike, če ne odgovarjajo takim zahtevam. Zdi se, da zdaj še prevladuje v tajništvih političnih strank mišljenje, da je treba poslati na televizijsko Politično tribuno tistega, ki se na stvari, za katere gre, najbolj razume. Toda to mišljenje bi morali čimprej zamenjati za drugo, manj globoko, namreč da je treba poslati na Politično tribuno koga takega, ki je sicer popoln nevadež glede predmeta, o katerem naj bi diskutiral, zato pa zna govoriti preprosto in prepričati poslušalce in pa lep mora biti, seveda.

Na televiziji namreč ni važno tisto, kar kdo pove, ampak kako pove, kajti besede lete in večina jih sploh dobro ne razloči in le razume; zato je odvšen uspeh samo od tega, če občutijo gledavci do govornika simpatijo in prijateljstvo. V takem primeru mu ne bodo nič zamerili, če se bo dal premagati od razlogov in morda od večje inteligence nasprotnika. Obratno, radi bi mu celó priskočili na pomoč, kakor gledavci v neapeljskem ljudskem

gledališču, ki bi najrajši skočili na oder in pomagali Pulcinelli, kadar jih dobiva na grbo. Toda tisti, ki se bodo posvetili težki umetnosti poučevanja takih «televizijskih politikov», se gotovo ne bodo smeli omejiti na to, da bi jih izbirali med poslanci ali senatorji prijaznega ali dobrodušnega izraza. To namreč ni dovolj. Treba jih je tudi naučiti, kako naj se obnašajo, kar ni lahko.

Obstajajo že točna in neprekršljiva, čeprav še ne kodificirana pravila, katerih se mora držati, kdor hoče imeti uspeh na televiziji. Prvo teh pravil je, da je treba pritegovati zanimanje poslušavca z dejstvi. Razlaganje teorij jih dolgočasni in ne vzbujajo pozornosti. Pri tem ni treba, da bi morala biti dejstva resnična. Treba je le, da so verjetna in prikazana z nekaj krepkimi besedami. Polemiko, ki bo verjetno iz tega nastala, je treba voditi s kratkimi in po možnosti čimbolj duhovitimi frazami. Več velja kratka zafrkacija, kakor deset minut mirne in inteligentne razlage. Demagogija je pri tem odsulžila: lahko se je poslužujejo še govorniki na ljudskih shodih, da spreminjajo gledavce v igraivce, toda televizija je ne dopušča. Tam ni mogoče reči «Samo mi vam govorimo resnico», ampak je treba spraviti poslušavca v tako razpoloženje, da si misli: «Če pravi to on, mu že verjamem».

«BLODNJAK» JE ŽE DOTISKAN

Tiskarna Keber v Trstu je pravkar dotiskala prvo knjigo Leva Detela »Blodnjak«. V njej je Detela zbral svoje novele. Knjiga se bo kmalu pojavila na knjižnem trgu. Založila jo je nova založba Sodobna knjiga.

Ista založba bo, kot je slišati, še letos izdala nekaj drugih novih knjig mlajših avtorjev, ki zaradi svoje modernosti ne morejo objaviti svojih del pri starejših založbah, ker ponatiskujejo te rajši knjige vrste »Trebušnik na slovanskem jugu«.

«NAGRADA MIRU» ZA GABRIELA MARCELA

Znani francoski filozof Gabriel Marcel je dobil te dni »nagrado miru« zveze zahodno-nemških knjigarjev. To je ena najuglednejših nagrad nemškega kulturnega življenja.

Slovesni podelitvi nagrade v zgodovinski katedrali svetega Pavla v Frankfurtu je prisostvoval tudi predsednik nemške republike Lübke, ki je sam izročil francoskemu filozofu nakazilo za deset tisoč nemških mark, kolikor znaša omenjena nagrada, in pergament z obrazložitvijo, ki našteva zasluge Gabriela Marcela za trajno prijateljstvo med francoskim in nemškim narodom.

E. M. REMARQUE BOLAN

Ericha Marijo Remarque, v Svici živečega književnika, ki je zaslovel zlasti po svojem romanu »Na Zahodu nič novega«, je ponovno zadela kap in zato ni mogel priti v Osnabrück na »Teden Francije«, da bi osebno sprejel odlikovanje mesta medaljo »Justus Möser«.

DOPIS

SE O RADIU TRST A

Cenjeno uredništvo,

zelo sem bil presenečen, ko snem bral v zadnji številki N. 1. o nameri ravnateljstva Radia Trst A, da bi še skrajšalo večerno oddajo oziroma jo prej zaključilo. Že zdaj me jezi, ko zaključiti ta postaja svoje oddaje pol ure prej kot druge postaje (seveda pa je znano, da oddajajo nekatere vso noč). Zvečer bi mnogo ljudi rado poslušalo glasbo, preden gredo spat, zlasti lahko glasbo ali vedrejšo klasično glasbo brez kakih vsiljivih govornih vložkov in dolgih napovedi, a morajo iskati druge postaje, da najdejo, kar iščejo. Kako da se osebu na radiu Trst A tako mudi spat? Pomisliti bi morali, da so oni tu zaradi javnosti in ne javnost zaradi njih. Zato bi bilo treba željam poslušavcem ustreči.

Popoln nesmisel je predstavljati programe na popoldanski čas. Kdo pa jih takrat posluša? Zelo redki, ker smo vsi v službah. Kvečjemu gospodinjice, ki pa morajo tudi po raznih poslih itd. Sele v večernih urah, ko človek opravi zunaj, kar je imel opraviti, rad sede k radijskemu sprejemniku, posebno še mi, ki ne maramo prehrupne in stereotipne televizije z njenimi večno istimi glasbenimi signali in ki imamo rajši glasbo in besedo kakor podobe. Sumim pa, da skuša vodstvo radia Trst A zgostiti programe bolj v popoldanski čas tudi iz strahu pred večerno konkurenco televizije. Popolnoma brez potrebe, ker kdor gleda rajši televizijo, ne bo bolj poslušal oddaj Radia Trst A, če se bodo začele oddaje pol ure prej in se pol ure prej končale. Kvečjemu bo izgubila postaja nekaj poslušalcev, ki se bodo navadili v večernih urah poslušati druge postaje in jih bodo potem poslušali tudi v drugih urah, zlasti ker bodo ob koncu poslušali napovedi za drugi dan.

Morda pa vodstvo Radia Trst A misli, da hodi tako zgodaj spat? Lahko se reče, da je večina odraslih ljudi še pokonci, ko utihne radijska postaja Trst A. Pač pa bi vodstvu svetovali, naj začne zjutraj s programi malo prej, ker bi človek rad slišal nekaj glasbe tudi zjutraj, preden gremo na delo. Tako pa je tisto malo glasbe, ki jo slišimo zjutraj, neprestano prekinjeno zaradi raznih govornih sporedov. Predlagam, da bi se začele oddaje ob šesti uri, z eno uro vedre in lahke glasbe in da bi bil popoldanski premor krajši, če je sploh potrebno, da je vsak popoldan v oddajah radia Trst A tako dolga »praznina«. Tudi dopoldne bi lahko oddajala postaja Trst A še kaj čez 8.30 Ali bi ne bilo lepo, če bi lahko poslušale gospodinje dopoldne kako glasbeno oddajo? Zaradi prekratkega oddajnega časa pa so govorniki programi po mojem mnenju preveč zgoščeni v določene ure in so zato utrujajoči.

Končam pa naj z novo utrujeno prošnjo, da ne bi karjšali večernih oddaj, pač pa lahko začnejo prej popoldanske oddaje, če hočejo. Tako bo volk sit in koza cela, oziroma bodo zadovoljni tisti, ki hočejo več oddaj popoldne, in tisti, ki jih hočemo zvečer.

Upam, da bo vodstvo radia Trst A te moje želje — ki pa niso samo moje, ker slišim od drugih podobne kritike — upoštevalo, kolikor je le mogoče.

Poslušalec iz Barkovelj

Nagrajene igre na sporedu radia Trst A

V četrtek, 1. oktobra t.l. ob 21.00 uri bo tržaška radijska postaja Trst A oddajala radijsko igro »Miramarski vodnjak želja«, ki jo je napisal naš znani gledališki igralec Jožko Lukeš. Gre za krstno izvedbo dela domačega avtorja, katero je prejelo tretjo nagrado na natečaju za izvirna slovenska dramska dela, ki ga je letos razpisala Italijanska radiotelevizija.

V »Miramarskem vodnjaku želja«, ki ga bodo podali člani Slovenskega gledališča pod vodstvom avtorja, bomo spoznali zanimivo galerijo oseb in usod. Staro izročilo namreč pravi, da se obiskovalcem Miramarskega parka, če vržejo novček v vodnjak pred gradom, uresniči vsaka želja, ki si jo pri tem mislijo. V igri zvemo kakšne so te želje in kako so, po izpolnitvi, usmerile nadaljnje življenje ljudi, ki so jih izrazili.

Pri tem se avtor poslužuje domiselne fantazijske igre. Novci v vodnjaku oživijo, se med seboj pomerjujejo, in tako zvemo za svet in usode, ki so sicer nevidne in negibne.

Jožko Lukeš je s to igro ustvaril duhovito zasnovano delo, katero nam bo ob poslušanju odkrilo še eno vrline: namreč toplo poetičnost, ki je intimno povezana z veliko ljubeznijo do človeka.

Furlanski kulturni kongres v Trstu

V nedeljo je bil v Trstu letni kongres Furlanskega jezikoslovnega društva (Società filologica furlana), ki že nad 40 let deluje v prid kulture furlanskega ljudstva. Letos se je prvič zgodilo, da je priredilo to društvo svoj letni kongres izven meja Furlanije. S tem je hotelo naglasiti zgodovinsko važnost ustanovitve dežele Furlanije-Juljske krajine. To je tudi poudaril v svojem govoru predsednik društva senator Pelizzo. Isto pa je naglašal v svojem pozdravnem govoru župan Franzil, pa tudi drugi govorniki na kongresu.

Uradni uvodni govor je imel profesor Heilmann, predavatelj za glotologijo na univerzi v Bologni. Orisal je na kratko zgodovino italijanskega jezikovnega atlasa, za katerega je dalo pobudo takoj po vojni furlansko jezikoslovno društvo. Pri tem je zlasti naglasil delo jezikoslovca Uga Pellisa, ki je bil svoj čas predsednik tega društva in je umrl leta 1953. Bil je priden in odličen zbiratelj jezikoslovnega materiala, ki ga zdaj hrani turinska univerza v več kot 1500 škatlah.

Govornik je povedal, da bo začel izhajati italijanski jezikovni atlas še letos s posameznimi zveščiči. Prvi zveščič bo posvečen Sardiniji. Profesor D'Arco pa je predstavil na kongresu zbirko novel v furlanščini »Le femine di Marasint«, ki jo je napisala Novella Cantaruti, uvod vanje pa je napisal Diego Valeri.

Na delovnem zasedanju kongresa so odobrili nekaj sprememb društvenega pravilnika, in sklenili, da bo prihodnji letni občni zbor društva v Gemoni. V Vidmu pa bo leta 1966 peti mednarodni kongres ljudskih etničnih skupnosti. Z njim bodo praznovali stoletnico priključitve Furlanije k Italiji. Razpravljali so tudi o predlogu, da bi ustanovili na tržaški univerzi višji institut za furlanske študije.

Popoldne so se udeleženci podali v Milje, kjer se je do začetka tega stoletja še govorilo furlansko. Po sprejemu na občini je bila na trgu Marcozi folklorna prireditev, na kateri so nastopili kvartet iz Cordenonsa, plesna skupina iz Aviana in pevski zbor Aquileia iz Vidma.

GOSPODARSTVO

Cementni sodi - cisterne

Zaradi velikega pomanjkanja lesene posode si je letos marsikateri naš vinogradnik že nabavil ali naročil cementno posodo, cisterne, večinoma z zmogljivostjo od 15 do 40 hl. — To je zelo dober izhod iz zagate, a seveda ni idealna rešitev, ker cementnih cistern ne moremo rabiti v vse svrhe, predvsem ne za staranje in fino šolanje vin. Vina v cisternah ostanejo taka, kot smo jih notri naročili, ker vino ne more dihati skozi cement tako kot diha skozi les. So pa cisterne primerne za ustvarjanje enotnih tipov vina in za shranjevanje vin, dokler jih ne porazdelimo po manjših sodih za nadaljnje šolanje. Le v lesenih sodih dobi vino svoj specialni aroma.

Moramo pa za cementne cisterne skoraj enako skrbeti kot za leseno posodo. Cisterna bodi polna ali pa prazna in lepo čista. Eno najvažnejših opravil je priprava nove cisterne, takoj po nakupu, predno jo napolnimo z moštom ali vinom. Najbolje je, da prodaja'ca oziroma izdelovalca cistern vprašamo, kakšne značilnosti ima dobavljena cisterna in kaj je potrebno napraviti, preden jo nalijemo z moštom ali vinom. Če ni teh navodil, ravnamo tako-le:

Najprej napolnimo novo cisterno z navadno vodo, katero pustimo v cisterni 5-6 dni. Ta voda izluži iz cementa marsikatero snov, ki bi lahko škodila moštu ali vinu. Ko je cisterna izpraznjena, raztopimo v 10 litrih vode po 2 kg vinske kisline ali vinskega kamna (acido tartarico) in s to raztopino in s posebnim čopičem omočimo vso notranjost cisterne, to se pravi vse strani a'i stene s stropom vred. Po dveh dneh ponovimo omočenje notranjosti cisterne z raztopino vinske kisline. Kakšno turo po drugem omočenju operemo cisterno z navadno vodo in ko to odlijemo, je pripravljena za sprejem mošta ali vina. —

Ker se zdi nekaterim omočenje cisterne z vinsko kislino predrago, uporabljajo za to žvepleno kislino, kar pa ni tako priporočljivo in vsekakor mnogo slabše.

Če nalijemo prvič cisterno z bolj kislim moštom - kislim zaradi nedozorelosti in ne zaradi skisanja — ni potrebno dodati moštu ničesar; če pa mošt ni kisel, mu je potrebno dodati po 25 gramov vinske kisline na hl — raztopimo v moštu. — To

pa je potrebno samo pri prvi rabi cisterne.

Mnogi posteklenijo cementno posodo - cisterne. V ta namen kupijo v drogerijah stekleno vodo (vetro solubile — silicato di potassio), jo prvič razredčijo s trikratno količino vode in jo s čopičem nanesejo na notranje stene cisterne. Ko so stene cisterne suhe, razredčimo stekleno vodo z dvakratno količino vode in zopet s čopičem omočimo stene. To ponovimo po nekaj urah še enkrat.

Posteklenitev cementnih cistern je potrebno izvršiti vsaj mesec dni pred trgatvijo. V tem času naj bo cisterna odprta, da se dobro prezrači. Pred uporabo jo operemo z obilno vodo.

Trgatev je v teku

Trgajo po vsej Italiji. Na Siciliji in Sardiniji so začeli trgati že pred dvema tednoma, a tam trgajo redno dvakrat: prvič bolj zgodnje sorte, drugič — tudi dva tedna pozneje — pa bolj pozne. Bele sorte dajo manj sladke mošte kot rdeče: pri belih sortah so ugotovili povprečno 18 - 19° sladkorja, pri rdečih pa 22 do 25°. — V ostalih predelih Italije tudi trgajo, a mošti še daleč niso tako sladki, na splošno pa so vendar slajši kot lani.

V naših krajih je bil začetek trgatve prav lep. Grozdje je bi'lo zdravo in v glavnem je dobro dozorelo. Mnoge bele sorte so lepo porumenele in prav lepo je bilo videti obložene trte. Mošti kažejo več kot 16° sladkorja in zato bodo pri nas prav redka vina, ki bodo imela manj kot 10% alkohola. Večji del moštov pa je pokazal 18° in več sladkorja, nekatere sorte tudi 22°, pino in tokajec v posebnih legah tudi 25° sladkorja. Zato lahko pričakujemo, da bo v marsikateri kleti kakšen sod vina s 15 stopinjami Maliganda.

O kakšni kupčiji ni ne sluha ne duha. Pri proizvajalcih so še znatne zaloge vina lanske letine in prav v zadnjih dneh je nekoliko padla cena tem vinom. Kmetje

si skušajo pomagat' z osmicami, katerih je posebno Furlanija polna. — Od cen za letošnji pridelek je znana samo cena za grozdje, iz katerega pripravljajo v Piemontu znani muškati Cane'li. Izdelovalci tega muškata vina so se dogovorili s pridelovalci grozdja, da bodo plačali grozdje po 9.500 lir za stot. To je nekaj več kot lani, ko ni bi'lo nobenega dogovora, dočim so letos vsi pridelovalci nastopili kot en mož.

Tudi v drugih evropskih državah pričakujejo letos zelo dobro letino grozdja, predvsem pa v Franciji, kjer računajo z rekordno letino, ki ne bo zastajala za letino 1893, ki je bila dozdej najboljša.

NOVA RUDNA LEŽIŠČA

V okolici Goleša v Južni Srbiji so ugotovili, da se tam nahajajo še precej bogata rudna ležišča niklja. Te rude je po svetu zelo malo. Največ je nakopljejo v Kanadi in v Sovjetski zvezi, nekaj pa tudi v Afriki. Prav zaradi nikljevih rekdih ležišč so jugoslovanska izrednega pomena.

Strokovnjaki računajo, da bodo v novih rudnikih nakopali rude za 2000 ton niklja na leto. Proizvodnjo so preračunali na deset let.

BITKA PRI SISKU

I. STEKLASA

Slovenci še nimamo napisane svoje strnjene vojaške zgodovine, čeprav je zanimiva in pestra. Četudi sta namreč obstojali obe slovenski državi, karantanska in panonska, le sorazmerno kratko dobo, vojaška aktivnost slovenskega naroda tudi potem ni prenehala. Izražala se je delno v vojnah pod tujim poveljstvom in za tuje interese, delno pa v svojih in spontanah oblikah, ki jih je narekovala sila. To so bili poleg osvobodilnega boja v zadnji vojni boji v kmečkih uporih in zlasti še boji proti Turkom, ko so slovenski kmetje ustvarili nadvse značilno obliko svojih taborov — z zidom utrjenih cerkvá na višinah, ki so nudili zavetje ob turških vpadih.

Vojaška aktivnost Slovencev pa se je izražala tudi v odprti vojni proti Turkom, kot na primer na pohodih Andreja Turjaškega. Leta 1593 je dosegla vojska, sestavljena po veliki večini iz slovenskih in hrvaških oddelkov, in pod poveljstvom Herberta Turjaškega veliko zmago nad Turki pri Sisku. Ta zmaga je zelo razveselila in opogumila takratni zahodni svet. V slovenskem narodu je ostal o njej globok spomin v obliki ljudskih pesmi.

O poteku te bitke pa je napisal slovenski zgodovinar Ivan Steklasa daljšo razpravo, ki se bere nadvse zanimivo in napeto, čeprav se omejuje na pripovedovanje zgodovinskih dejstev. Iz nje značilno diha vzdušje takratnih časov in vojnih pohodov pro-

ti Turkom. Objavljena je bila v »Slovenskih večernicah za pouk in kratek čas« družbe sv. Mohorja v Celovcu za leto 1892 in verjetno od takrat ni bila več ponatisnjena, čeprav bi to zaslužila. Zato smo se odločili, da jo (z nekoliko moderniziranim jezikom) ponatisnemo v Novem listu, da opozorimo nanjo in kot prispevek k slovenski vojaški zgodovini, katere se bo nedvomno kdo lotil. Prepričani smo, da smo s tem ustregli našim bralcem in da bodo razpravo radi prebirali. Letos 22. junija je poteklo 371 let od bitke pri Sisku, v spomin na katero so v ljubljanski stolnici vsako leto na ta dan obhajali (in verjetno) še danes obhajajo ustanovno mašo. Prav tako so jo obhajali vse do druge svetovne vojne tudi na Turjaškem gradu. Pri tej maši v ljubljanski stolnici je bil oblečen mašnik v mašni plašč, ki je bil napravljen iz plašča padlega turškega paše Hasana. Uredništvo

To si voli turški paša,
ki se Turkom prav obnaša,
kak bi vojsko skupaj spravil,
da bi Sisek pod se zgrabil,

Sem ter tja po hiši hodi,
misel se mu v glavi blodi;
pa jo znajde voščja glava,
meni, ta bo najbolj prava:

svojo vojno skupaj zbrati,
jo pod Sisek celo gnati.

Slovenska ljudska pesem

(Nadaljevanje na 8. strani)

VIRGILU ŠČEKU V SPOMIN

Največja sramota za upravitelje deželnega odbora je njihovo postopanje proti deželni gluhonemnici. Žalostno je, da smo morali šele od Italijanov zvedeti, da hočejo popolnoma odpraviti slovenski učni jezik iz zavoda gluhonemih. Nad to krutostjo se zgražajo sami Italijani.

To je bila vnebovpijoča krivica slovenskim staršem, ki so že tako hudo udarjeni zaradi gluhosti in nemosti otrok. Že sedaj, ko se je

126. Dr. E. BESEDNJAK

otrok učil v materinem jeziku, je bilo občevanje staršev z njim težavno; kaj bo šele sedaj, ko se bo vrnil Italijan?

Ali ne govori pedagogika, da se morajo gluhonemi učiti v materinem jeziku? Ali ste postali tudi vi, učitelji, gluhonemi? Na take nečloveške krutosti ne smemo molčati. Ali se bo našel v italijanski javnosti poštenjak, ki bo pogumno nastopil proti temu nasilju nad nesrečnimi slovenskimi otroki?»

Poslanec Šček je poročal odboru političnega društva Edinosti v Gorici o svojem imenovanju v centralno posvetovalno komisijo v Rimu, kateri je vlada poverila nalogo razpravljati o konkretnem načrtu za upravno ureditev novih pokrajin in o uvedbi italijanskih zakonov v imenovane pokrajine.

Poslanec Šček je naprosil društveni odbor, da odloči, ali naj to imenovanje sprejme. Odbor je sklenil: 1. Šček naj se udeleži razprav v centralni posvetovalni komisiji. 2. Naj primerno protestira, da je bil v to komisijo imenovan samo en zastopnik Slovanov v Italiji. 3. Odbor priporoča poslancu, naj glede stvari same upošteva stališče nemškega zastopnika v komisiji.

Poslanec Šček je odpotoval 19. decembra v Rim in drugi dan je bil v palači ministrskega predsedništva. Brez dvoma je to seja največje važnosti za nas. Gre za avtonomijo naših dežel, gre za končne meje naše zemlje. Mussolini je končno usodo novih pokrajin prepustil odločitvi vlade.

»Ko sem stopil v dvorano,« piše Šček, »sem videl zbrane skoro vse člane komisije. Kratki pozdravi na vse strani. V dvorano stopi podminister Acerbo. Za njim strežaj z vrčem v roki. Vsakemu članu naliže skodelico kave.«

SPLOH NE BOMO GLASOVALI

»Podminister spregovori dve besedi v pozdrav in začne se brž branje vladnega predloga, da se raztegnejo italijanski zakoni na nove pokrajine. Načrt je obširen, vsebuje 39 strani in 34 točk.«

»Dolgočasno je poslušati to hripavo čitanje. Naenkrat se branje ustavi. Čemu bi brali do konca? Čas je drag. Pojdimo kar na delo in začnimo. Vsak je mislil, da se prične posvetovanje posameznih zakonov, da začnemo razpravljati o tem, ali naj se zakoni raztegnejo v naše kraje, ali ne.«

»Kaj še! Stavi se kratkomalo predlog: v anektiranih pokrajinah se proglašijo naslednji zakoni: 1, 2, 3, 4, itd. V dvorani nastane nemir in začudenje. Člani Ljudske stranke so vsi nervozni, stvar jim ni prav všeč.«

»Domando la parola« se oglasi Degaspero. »Stojimo pred sklepom vlade, ki se ne da več spremeniti. Postavili ste nas pred dovršeno dejstvo.« Veseli ga pa, da je v predlogu o podprefektih migljaj na decentralizacijo.

Chersig (predsednik istrskega deželnega odbora) se ne strinja z vlado, ker hoče ta prenaplo raztegniti italijanske zakone na nove pokrajine. To je škodljivo.

Conci (predsednik tirolskega deželnega odbora) se popolnoma strinja s predgovornikom. »Pomislite, kakšna zmešnjava nastane v občnem gospodarstvu, če se čez noč uveljavi v naših krajih italijanski zakon! Mi imamo na Trentinskem posebne nadzornike, 3 za nemške, 6 za laške občine. Italijanski zakon tega ne pozna. Treba je torej nekaj ukreniti. Če pridemo nenadoma od enega zakona k drugemu, napravimo skok v temo.«

Albanese, istrski poslanec, agrarni inženir, ki pozna vse dobrate avtonomije, premišljuje, ali bi se dalo v zadnjem trenutku kaj rešiti. Dobra misel mu pade v glavo in spregovori: »Tu imam Popolo d'Italia, kjer Mussolini pravi, da je treba hitro reformirati občinski in pokrajinski zakon. Hudo bi bilo, ko bi danes zavrgli obstoječi zakon, jutri vpeljali laškega, kakršen je, a pojutrišnjem vpeljali novega, ki se za vso državo reformira. Počakajmo reforme in nato vpeljemo

novi zakon. Glasujte o mojem predlogu.«

Tu se vzdigne podminister Acerbo, ki izjavi, da sploh ne bomo glasovali. Podminister razlaga, da so bili gospodje sklicani v Rim, da se sliši le njihovo mnenje. Vlada bo o stvari sama vse naredila. Gospodje, ki imajo kako željo, naj jo pismeno javijo vladni. Debate konec, preidimo k drugi točki.«

ŠTIRJE NAČRTI

Podminister razgrne veliko zemljepisno karto Primorske: Slovenski del dežele je barvan modro, laški zeleno, mešani kraji so poševno črtani. Kaj misli?

Preidimo k razmejitvi novih pokrajin. Zader ostane samostojen, nemški Tirolci bodo združeni s Trentinci v eni pokrajini. Kaj je pa s Primorsko?

»Gospoda, predloženi so bili v glavnem štirje načrti. Vsak dan dobivam še neštete brzojavke. Mnenja so različna, fašisti sami so razdeljeni v več taborov. Vlada sama se pa še ni izrekla.«

»Prvi načrt, ki je našel zelo trdovratne zagovornike, zahteva, naj se združijo Trst, Istra, Gorica in Videm v eno samo veliko pokrajino.«

»Drugi načrt hoče ustvariti dve pokrajini, in sicer Trst, združen z Istro, to bi bila prva pokrajina, in Gorica skupaj z Vidmom, to bi bila druga.«

»Tretji načrt predvideva tri pokrajine: 1. Videm z Goriško do Komna. 2. Trst z Miljami, Tržičem, Postojno in Sežano. 3. Istra z Bistrico.«

»Četrty načrt ima štiri pokrajine: 1. Videm, zraven pride Trbiž, Bovec, Kobarid in Tolmin. 2. Gorica. 3. Trst s Postojno. 4. Istra kot je.«

Okoli teh štirih načrtov se bije že par tednov trdovraten in nepopustljiv boj. Prvi, ki se oglasi k besedi, je že imenovani istran Albanese.

»Odbijam prvi načrt, ker zbuja v nas spomin na staro avstrijsko Primorje. Nasproten sem tudi združitvi Trsta z Istro.«

»Trst je vedno imel velik želodec: prebaval je vsako vrsto narodnosti. A navzlic temu je bil in bo Trst eno izmed slovanskih središč, tam imajo Slovani svoja društva, svoj tisk. Ako se Istra združi s Trstom, bo pod vplivom tržaške propagande. Če bo jutri Trst središče, bodo Hrvatje imeli v Trstu svoj glavni štab.«

»Mi hočemo nedeljeno in samostojno Istro. Od te ne odnehamo.« (Dalje)

Poleg Herberta je gotovo najznamenitejši iz turjaške družine v 16. stoletju Andrej, slavni zmagovavec nad turško vojsko pod Siskom leta 1593. Bil je vnuk Janeza IX. Turjaškega, ki je padel v boju proti Turkom l. 1529 med dunajskim obleganjem. Andrejev oče je bil Volk Engelbert I. Turjaški in Sumberški, mati pa Ana iz družine glasovitih Lambergov. Rodil se je l. 1557. O njegovi mladosti nam je prav malo znano. Do 16. leta je ostal doma ter se izobraževal, kakor takrat vsi plemenitaški sinovi, v vseh potrebnih znanostih in vojaških vajah. Kot šestnajstleten mladenič je prišel končno v svet in sicer v Padovo, kjer je bila takrat glasovita visoka šola, da bi si tam izpopolnil svoje znanje. Kasneje pa se je odpravil na potovanje po raznih deželah, da bi se izuril posebno v vojaških strokah; saj je bilo takrat tako znanje za vsakega plemiča potrebno, a posebno še za slovenske, ki so morali tudi dejansko to svoje znanje uveljaviti v boju proti Turkom.

Leta 1577 je spremljal Andrej Turjaški nadvojvoda Matija na Nizozemsko; vendar se je kmalu vrnil, kajti že naslednje leto 1578 ga najdemo že na Hrvaškem kot bojovnika v bojnih vrstah nesrečne Khevenhüllerjeve vojske. Pozneje pa se je bojeval v bojnih četah svojega strica Krištofa Turjaškega, kranjskega deželnega glavarja. Z dvanajstimi konjeniki je pri neki priložnosti tako

odločno in naglo napadel 500 Turkov, da so kar preplašeni zbežali. Leta 1579, ko so polagali temelj današnjemu Karlovcu, je bil že stotnik arkebuzirjev.* Ko je naslednjega leta zbolel in umrl njegov polbrat Janez Vajkard, od leta 1575 poveljnik čet Vojne krajine, je postal on za nekaj časa namestnik nad vso krajinsko vojsko; pa tudi kasneje, ko je prevzel vrhovno poveljstvo Jošt Tura (od l. 1581 do l. 1589), je ostal Andrej Turjaški njegov namestnik ter je upravljal že takrat skoro čisto samostojno krajinske zadeve. Leta 1586, v mesecu novembru, je naročil Andrej Turjaški tedanjemu generalu varaždinske krajine, Vidu Haleku, da odpošlje iz Podravja Jurija Zrinjskega s karlovaškimi konjeniki, ker se je bilo drugače bati, da bodo od tamkaj zanesli Kugo v Karlovec, če ostanejo da'je časa tam v službi. Po smrti Jošta Turna (15. junija 1589), pa je bil Andrej Turjaški na predlog nadvojvoda Karla imenovan za vrhovnega poveljnika v Karlovcu ter je bil tako v hrvaški krajini četrti poveljnik, ki je stanoval v Karlovcu.

* Arkebuzirji so bili konjeniki. Nosili so ovratnik iz losove kože, čelado s perjanico, pas z deželnim grbom in oddejkovim znamenjem. Poleg samokresa in meča so nosili tudi arkebuzevali karabinke (kratke puške) in so se zato imenovali arkebuzirji.

(Dalje)

ŠPORTNI PREGLED

Največ prvih mest v kolesarstvu za Italijo

Kot je že znano, je letos Nizozemska osvojila največ mavričnih majic, in sicer kar tri. Dvakrat so bili prvi Italijani in dvakrat Belgijci (nismo upoštevali ženskih tekem), enkrat pa Španci, Francozi in Nemci.

Ce seštejemo vse osvojene kolajne od začetka tekem za svetovno prvenstvo pa do danes bomo videli, da je bila najbolj uspešna Italija, ki je bila 60-krat prva. Druga je Francija, ki ima 56 častnih naslovov in tretja je Belgija, ki jih ima 45. Na četrtem mestu najdemo Nizozemsko (37), na petem Anglijo (32), na šestem Nemčijo (29) in na sedmem Dansko (14). Sledijo: Švica (12), ZDA (11), Avstralija (7), Španija (5), Švedska (2) ter Irska, Norveška, Južna Afrika in Sovjetska zveza (vsaka z enim samim svetovnim naslovom).

Oglejmo si, kateri so najboljši dirkališni kolesarji. Znano je, da je letos Italijan Maspes že 7. postal svetovni prvak v hitrosti za poklicne kolesarje. Zmagal je prej leta: 1955, 1956, 1959, 1960, 1961 in 1962 (lani ga je premagal sorojak Gaiardoni). Maspes je s tem dosegel častni višek Belgijca Scherensa, ki je sedmič oblekel mavrično majico. Odlični kolesarji so bili tudi Ellegard, ki je bil šestkrat svetovni prvak; Moeskops, ki je petkrat zmagal, znani Anglež Harris ter vztrajni Michard, ki sta bila štirikrat deležna končnega uspeha.

Pri nepoklicnih kolesarjih je največ zmag dosegel Bailey, ki je bil pred prvo svetovno vojno kar štirikrat svetovni prvak (1909, 1910, 1911 in 1913). Po drugi svetovni vojni je več tekmovalcev obleklo mavrično majico, toda ne več kot dvakrat (Gasparrella, Sacchi, Rousseau in Bianchetto).

Pri zasledovanju poklicnih kolesarjev vodita Italijan Messina in Francoz Riviere, ki sta trikrat zmagala. Dvakrat so bili prvi Coppi, Bevilacqua, Altig in Patterson, torej dva Italijana, en Nемеc in en Avstralijanec.

Pri nepoklicnih zasledovalcih vodita z dvema zmagama Italijan Messina ter Anglež Sheil.

Pred drugo svetovno vojno sta v tekmah za motornimi vozili večkrat postala svetovna prvaka Liuart in Parent (oba trikrat). Po vojni pa je bil odločno najboljši Španec Timoner, ki je zmagal tudi letos. Dober dirkač je bil tudi Belgijec Verschueren, trikratni svetovni prvak od leta 1952 do leta 1954.

Pri nepoklicnih kolesarjih v tekmah za motornimi vozili je dvakrat zmagal le Belgijec De Loof.

Kaj pa v cestnih dirkah? Pri amaterjih je bil pred drugo svetovno vojno najboljši Italijan Martano. Najboljši nepoklicni kolesar vseh časov pa je bil Nемеc Schur, ki je dvakrat zmagal leta 1958 in leta 1959 in je bil drugi leta 1960 ter četrti leta 1957.

Najboljša država je bila pred drugo svetovno vojno Italija, ki je sedemkrat zmagala (druga Švica 3, tretja Belgija in Francija z 2 svetovnim prvenstvom). Italija je bila najboljše tudi v povojnih prvenstvih (zmagala je sedemkrat). Skupno je Italija osvojila 14 prvenstev, druga je Belgija 5, tretja Francija 4, Švica, Nizozemska in Nemčija s tremi mavričnimi majicami.

Pri nepoklicnih kolesarjih je pred vojno vihra žela največ zmag Belgija (6), pred Italijo (4) in Francijo (2). Po drugi svetovni vojni so Belgijci še bolj utrdili svoje mesto z devetimi zmagami. Trikrat je bila uspešna Francija, dvakrat Italija, Nizozemska in Švica ter enako Nemčija. Belgija je tako skupno dosegla kar 15 zmag, Italija 6, Francija 5, Švica in Nizozemska 2 in Nemčija eno zmag.

Kdo je bil najboljši poklicni kolesar vseh časov, se bodo vprašali bralci. Pred drugo svetovno vojno je trikrat zmagal le Italijan Binda (leta 1927, 1930 in 1932). Binda je bil leta 1929 tretji.

BREZPOSELNOST

Ministrstvo za delo je javilo, da znaša število brezposelnih v Italiji 965.000, 39.000 več kot lani ob tem času. Brezposelnost narašča v glavnem zaradi zastoja v stavbarstvu in v sorodnih strokah, kot so oprekarne, hišno mizarstvo in druge.

Izdajatelj: »Novi list« d. z. o. z. • Glavni urednik: Engelbert Besednjak • Odgovorni urednik: Drago Legiša • Tiska tiskarna »Graphis« — Trst, ulica Sv. Frančiška 20 — telefon 29-477

Dvakrat je bil uspešen Belgijec Rousse (1928 in 1929), ki je bil tretji leta 1930. Omeniti moramo tudi Italijana Guerro, ki je zmagal leta 1931 in je bil dvakrat drugi (1930 in 1934) ter enkrat peti (1932). Tudi Nizozemec Middelkamp se je odlikoval (leta 1947, 1950 in 1936), prav tako tudi Belgijec Kint (l. 1938 in 1946).

Po drugi svetovni vojni je največ mavričnih majic oblekel Belgijec Rik Van Steenberg (1949), belgijski Rik (Rik Van Looy) je želel precejšnje uspehe. Bil je prvi leta 1960 in 1961, drugi leta 1956 in 1963 ter četrti leta 1957. Odlikovala sta se tudi Francoza Luison Bobet, ki je bil prvi leta 1954, drugi leta 1957 in 1958 ter peti leta 1950, in Darrigade, prvi leta 1959, drugi leta 1960, tretji leta 1958 in 1957 ter četrti 1963. Omeniti moramo tudi Belgijca Schotteja (svetovni prvak leta 1948 in 1950, četrti leta 1949), Švicarja Küblerja (prvi leta 1951, drugi leta 1949 in tretji leta 1950) in Italijana Coppija (prvi leta 1953 in tretji leta 1949). Lestvica najboljših kolesarjev vseh časov, če upoštevamo samo izide svetovnih prvenstev, bi bila naslednja: 1. Van Looy 16,50, 2. Binda in Van Steenberg 16, 4. Guerra in Bobet 11,25, 6. Rousse 11, 7. Schotte in Darrigade 10,50, 9. Kübler in Middelkamp 9.

Ukve:

MAŠA V STAROSLOVANSKEM OBREDU

V Ukvah je bila v nedeljo popoldne maša v vzhodnem staroslovanskem obredu. Daroval jo je dr. Stanko Janežič, ki je med službo božjo lepo pojasnil pomen obredov. Na kuru je pel ubrano zbor Cerkvene pevske zveze iz Trsta pod vodstvom dr. Zorka Hareja.

Ljudje, ki so napolnili cerkev, so z zanimanjem in zbranstvo sledili mističnim in peštrim obredom. Maše se je udeležilo tudi precej vernikov iz sosednih vasi.

Pevci iz Trsta so potem še v Prešernovi gostilni nudili ljubiteljem lepega petja dve uri užitka. Vsem lepa hvala!

Mladi slovenski slikar Robert Faganel iz Trsta, ki je komaj pred par leti priredil svojo prvo razstavo, se naglo uveljavlja. Trenutno ima samostojno razstavo v galeriji »La Marguttiana« v Vicenzi.

V starosti 76 let je umrl znani romunski dirigent George Georgescu. Od leta 1926 je živel v Parizu. Dirigiral je mnoge glavne evropske in ameriške simfonične orkestre.

V Mariboru je umrl Nino Uršič, bivši operni solist in režiser mariborske opere. Za razvoj opere v Mariboru si je pridobil velike zasluge.

ŽENA IN DOM

ČAJ IN LEPOTA

Znano je, da pijejo Angleži mnogo čaja, veliko več kot mi. Pijmo ga pogosto tudi me, predvsem če hočemo napraviti shujševalno kuro; od moderne kozmetike pa se navadimo uporabljati čaj v številne namene kot lepotilno sredstvo.

Čaj pri shujševalni kuri

Mnogo nam lahko pomaga čaj pri shujševalni kuri; pijemo ga neprelahkega, niti premočnega, toplega in brez sladkorja. Skodelico čaja popijmo zjutraj in tudi ob 5. uri popoldne skupno s koščkom prepečenca in zvečer, lahkega in toplega, da laže zaspimo.

Čaj za oči

Rdečim in utrujenim očem zelo koristijo lahki čajni obkladki, ki jih napravimo tako, da košček vate namočimo v mlačen čaj in ga položimo za nekaj časa na oko. Čaj se v tem slučaju dobro iskaže tudi za veke. Take obkladke delajmo zjutraj in zvečer.

Čaj za zobe

Ponavadi mislimo, da čaj porumeni zobe; to pa se ne zgodi, če ga uporabimo, preden si umijemo zobe. Zobno ščetko večkrat namočimo v čaj in si z njo zdrgnemo zobe. Čaj namreč vsebuje fluor, ki napravi zobe bleščeče. Nato se poslužimo navadne zobne paste, da si temeljito očistimo zobe.

Čaj za roke

Da obelimo kožo rok, ji odvzamemo ali omilimo rjavkaste madeže, ki nastanejo zaradi starosti ali slabega delovanja jeter, pomočimo roke v skledico, kjer se nahaja čaj in nekaj kapljic limonovega soka.

Če pa pustimo obkladek čaja pol ure na obrazu in vratu, bo naša koža temnejša, kakor da bi se bile nekaj časa sončile.

Čaj za lase

Lahek čaj okrepil lase, ako ga denete toplega nanje, potem ko ste si jih s šamponom umile in splaknile. Čajno tekočino držite kakih pet minut na laseh, nato pa jih ponovno splaknite. Ako pričemo vodi, v kateri je šampon, močan čaj, bomo izprale iz las odvečno maščobo.

— Ondina —

SKRIBITE ZA ZDRAVJE OTROKOVH ZOB!

Mnogo staršev se sploh ne briga za otrokove zobe. Mislijo najbrž, da bo že narava sama poskrbela zanje; proti temu če bodo slabo zrastle

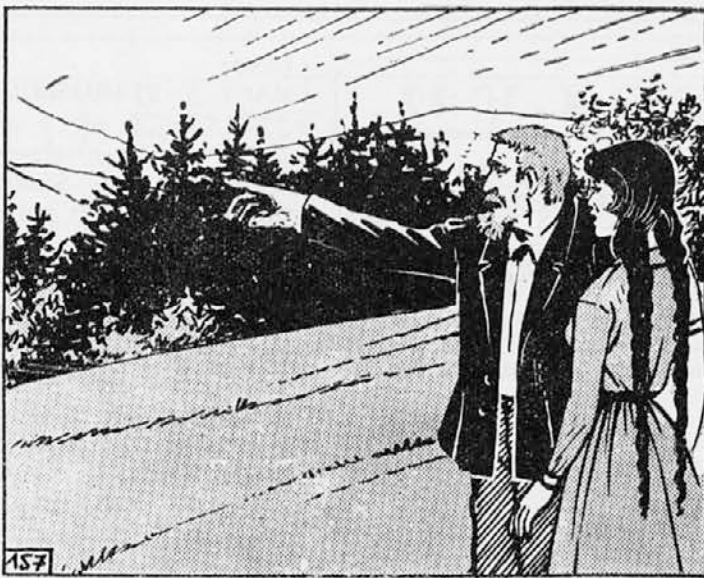
ali če bodo gnili, pa da se ne da nič napraviti, oziroma bo to popravil že zobozdravnik, ko bodo otroci zrastle. Do takrat pa tako ni važno, če imajo zdrave zobe ali ne; to menda postane važno šele v starosti, ko naj bi seporočili. Toda pogosto je takrat že prepozno, da bi se dala popraviti škoda na zobeh.

Ze pri dojenčku je treba paziti, da mu zobje normalno rastejo in da so zdravi. Če starši opazijo, da nekaj ni v redu, da mu rastejo zobje nenormalno, če so premečki, prereditki, preveč postrani itd., naj se grede z otrokom posvetovat k zdravniku, ker je morda vzrok temu pomanjkanje vitaminov, kalcija ali kake druge snovi, kar bo lahko ugotovil otroški zdravnik, ki ima v tem pogledu dovolj izkušenj. Prav tako pa je treba skrbeti za otrokove zobe poznejša leta, zlasti že tudi za mlečne zobe. Če mlečni zobje niso v redu, če so nepravilno zraščeni ali gnili, je že bolj malo verjetno, da bodo tudi poznejši zobje lepi in zdravi.

Tudi mlečne zobe je treba popravljati, predvsem pa jih ne prezgodaj populiti, tudi če so nagniti, ker drugače se otrokova čeljust nenormalno razvija in v njej ni več prostora za poznejše zobe. Taki otroci dobe tudi drugačen izraz in postanejo s časom manj lepi, kot bi bili sicer — da ne govorimo o tistih, ki ji abnormalno zraščeni zobje naravnost popačijo spodnji del obraza, kar bo morda vzrok, da se bodo počutili v življenju nesrečni, da bodo dobili manjvrednostni kompleks, vsekakor pa bodo družabno vedno nekoliko ovirani zaradi tega.

Zato naj ne bodo starši brezbržni do otrokovi zob, ampak naj srorti zasledujejo pri svojih malčkih, kako jim ti rastejo in če so zdravi. Otroci jim bodo hvaležni za to, ko bodo odrasli. Otroci z zdravimi zobmi, pa so tudi drugče bolj zdravi in živahnejši, ker imajo boljše prebavo in zavžito hrano bolje izkoristijo.

Najbolje je, da si starši izberejo stalnega zobozdravnika, ki bo bdel nad zdravjem zob njihovih otrok, in da otroke redno, v določenih časovnih presledkih, a ne prereditki, vodijo k njemu na pregled, tako da lahko sproti ugotovi vsako nepravilnost ali poškodbo na zobu. Tudi otroci se bodo kmalu navadili na to in se zobozdravnika ne bodo več bali. Najbolje je otrokom, ki se zobozdravnika bojijo, razložiti, zakaj je potrebno iti k njemu in kako važno je imeti lepe in zdrave zobe. Otroci bodo to razumeli in bodo tudi bolj pogumno prenašali preglede in popravila zob, saj bodo vedeli, da jim noče zobozdravnik nič hudega, ampak samo dobro. In ponosni bodo na to, da so se pri zobozdravniku »junaško« zadržali.

157. Sonce je stalo že visoko na nebu, ko je Pierrot izpred svoje hiše pokazal Nepeesi na stezo, ki se je spuščala k njunemu domu: »Prihaja!« Ves zaskrbljen je pogledal hčerko. Njene oči so mračno sijale. »Zapomni si, očka, pošlji ga k meni po odgovor!« je zaklicala in jezno stekla v hišo. S težkim srcem je Pierrot čakal trgovca.

158. Iz za storčkov, ki jih je bila sama sešila, je Nepeesa skozi okno skrivaj opazovala dogodke pred hišo. Obraz se ji je zresnil in hitro je dihala. Videla je, kako se je McTaggart ustavil pred hišo in pozdravil očeta. Slišala je njegov surov glas in bučne besede, potem pa je opazila, kako kaže Pierrotu sveženj, ki ga je nosil.

159. Vse je lahko slišala: kako je McTaggart lovil zajce in ulovil vse drugačen plen. Ko pa je McTaggart razvil odejo, je začudeno zavrisknila. Stekla je ven in se zmagoslavno postavila pred prihajajočega. »To je Baree!« je vzkliknila in mu vzela sveženj. Potem se je obrnila k očetu: »Povej mu, da je Baree moj!« je naročila in stekla v hišo.

160. McTaggart je začuden gledal za njo. Potem je pogledal Pierrota. Starec ni bil nič manj začuden od njega. Nepeesa McTaggarta, mogočnega trgovca iz Lac Baina, sploh pogledala ni! Se spregovoriti ni hotela z njim! Vzela mu je psa in se zanj sploh zmenila ni, kot da bi bil navaden nihče! Gledal je za njo in jezno rdel.

161. V hiši je Nepeesa pokelknila na tla in začela razvijati odejo. Ni se bala Bareeja. Oči so se ji smehljale, ustnice je imela priprte. pozabila je na McTaggarta. Ko je razvila Bareeja, se je revež omotično sesedel na tla. Nepeesa je opazila njegovo slabost, opazila je posušeno kri na čeljustih. Radost je izginila z njenega obraza.

162. »Baree!« ga je nežno poklicala in ga privzdignila. Bareeju je glava trudno omahnila. Premikati se sploh se ni mogel, ves trd je bil. Toda spet je slišal njen ljubeznivi glas, ki mu je poživil kri. Odprl je oči. Nepeesi je zdrknila kita v naročje. Spet je čutil sladki vonj njenih las! In ko je odšla, jo je mirno, vdano čakal.